

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

VÁSÁRTÉR

(RÉSZLETEK)

* * *

Esténként a katonai laktanya felől hangos énekszót hord a szél. Most mennek vacsorázni, oszt előtte muszáj nekik énekelni – magyarázza a közelben valaki. Ezt én sehogyan sem tudom értelmezni, hisz nálunk sem énekel senki a vacsora előtt. S amint így töprenkedem, újabb szakasz kapcsolódik a menetbe és kezd dalba, de az ő szájukból már más nóta harsog, csizmáik más ritmusra verik a felvonuló téren a port. Nekem úgy tetszik, mintha a két énekszó a sötétben többször is egymásnak menne, mintha a másik közegén áthatolva szánt szándékkal szagatnák darabokra egymást. Hallani lehet ezt már régóta, de én csak mostanában figyelek fel a minden alkalommal egyre ismerősebb menetdalokra, s egyszer csak azon kapom magam, hogy nyelvem önkéntelenül is rámozdul egy-egy elcsípett orosz szóra. Öt, legfeljebb tíz percig tarthat a kórusparádé, aztán csend lesz megint. Nagymama rendet rak a varrógép körül, az elmosogatott edényt berakja a kredenc aljába, de ezzel nincs még vége a napnak.

A tehénistálló egyik karókkal elkülönített sarkában már jó ideje két hatalmas gúnár raboskodik. Napközben többnyire csak vízen élnek, de esténként kötelező nekik a dús vacsora, akár kívánják, akár nem. Nagyapa ölbe veszi az egyiket, behozza a konyhába, és leteszi a Nagymama lába elé, aki ekkor már a töméshez előkészített sámlin ül. Két öreg, visszeres lábát nehézkesen megemeli, átrakja a liba hátán, és lassú, megfontolt mozdulatokkal kezelésbe veszi. Egy ütött-kopott alumínium tálban vízbe áztatott tengeri áll mellette, kevéske olajjal meglocsolva. Az olaj arra való, hogy jobban csússzanak a lúdgégén a szemek, de az emésztés megkönnyítésére egy marék szenet is szoktak morzsolni bele. Nagymama bal kézzel nyugodtan és biztosan nyúl a liba fejéhez, nagy csőrét, amellyel annyiszor ijesztett rám a nyáron, két ujjal szétnyitja, a másikkal meg elkezd adagolni a táplálékot a nyitott szájon át. Ha a liba nincs oda különösebben a vacsoráért, Nagymama hüvelykujjával segíti a táplálék útját, majd összezárja széles, sárga csőrét, s ha úgy látja jónak, függőlegesen megemeli, hogy a nyelést ezzel is segítse, aztán újra kezdi az etetést. Előfordulhat, hogy a nem kívánt táplálék elakad valahol félúton. A liba nyakát kell ilyenkor

kezelésbe venni, lassú masszírozással terelgetni a szemeket a begy felé, de ez már valóban annak a jele, hogy torkig van a szegény állat. Valahogy úgy mond nemet ő is, akárcsak az ember: rázza a fejét keservesen. Jól is van, mehet már a helyére. Nagymama leemeli róla a lábát, a liba imbolyogva feláll, megrázza magát, s hogy köszönetet mondjon a kéréstlen vendégségért, hátsóján kiszalaszt a konyha földjére egy szürkés-zöld tócsát. Ezt még meg lehet neki bocsátani, csak nehogy a drága eledellel is ezt tegye. Ezért jár neki a nyakkendő, hogy ki ne öklendezze a fölösleget. Nagyapa két kisimított tengeri suskát egymásba fektet, nagy ügyesen kötöző eszközt sodor belőle, s masnira köti a liba nyakán. A nyakkendő talán túlságosan is belemélyed a finom nyaki pihébe, mert a liba séhögva veszi a levegőt. Hogy meg ne fulladjon, Nagyapa lazít rajta valamit, majd ölbe emeli megint, és viszi a friss szalmanyoszolyára. Míg a másikkal visszatér, bent döntést hozunk a libák sorsa felől.

– Már harmadik hete dugom őket – állapítja meg Nagymama –, meglássuk, bírják-e még vagy ennyi ideig. Úgy számolom, amék jobban gyarapszik, már november elején ölhető lesz, a másikat meg, amék tovább bírja a hízlalást, elküldöm Bözsi húgomnak névnapjára, mer’ akkorra jelezte, hogy hazalátogat a jányával. Róza nővére majd elkészíti nekijek.

– Evvel a kettővel még csak elbánunk valahogy, én attól nem félek, de emlékszek rá, hogy valamikor tízet is dugott Mamuka – kapcsolódik a témához apám, aki eddig egykedvűen csavargatta a rádiót.

– Az más vót. Abba az időbe vót úgy, hogy Zeislerné havonta rendelt kettőt, Klein Hersliné úgyszintén. Akkor a nagyobb részit nem magunknak dugtuk, hanem nekik. Igaz, egy-egy nekünk is leesett azér’, akkor oszt egy hétig ettünk belőle, de olyan kapós, mint a sült libamáj, egyetlen más darabja sincs.

Erre az én apám is elismerően bólogat, de éppen nyílik az ajtó, hozza már Nagyapa a másikat.

– Na, ezt már nem várjuk meg – borítja apám fejemre jó meleg tenyerét – megyünk haza, mert van már nekünk saját házunk, ugye fiam?

Felelet helyett csak felnézek rá, és bölintok fejemmel, mert már én is érzem, hogy eljárt az idő. Az utcára érve ismét énekszónak örvendhetünk, de ezek már nem a katonák. A fűrészyárból és a suszterájából hazafelé tartó legények, lányok, a cigány utca lakói énekelnek, mert a két temető alatt vezető, sötét gyalogúton képtelenek némán végigmenni. Talán a feljáró lelkektől félnek, azért gyújtanak dalra. S ha hisznek a létezésükben, a hangos énekszóval talán elriaszthatják a rosszban sántikáló lelkeket? Ez nehezen hihető, mert a Moszkva parti esték lépéseiket is lelassító, andalító dallamával sokkal inkább

csalogatják őket. Vagy csak egymást bátorítják? Esetleg a hangjukkal híreskednek? Ami igaz, az már csak igaz: az elébb említett dalt a katonák szombati táncmulatságain megszólaló gramfonok sem zengik szebben, s ha még valami jó kis harmonikaszó is alakulna mellé, teljesen hibátlan lehetne az előadás...

Reggel már ismét nagyszüleimnél vagyok, s arra figyelek, hogy Béluka házuk verandáján hosszabb ideje kalapál valamit. Nem túlzottan hangos, és egyáltalán nem zavaró, néha még abba is hagyja, de kis idő multával újra hallani az üllöként használt síndarab csengését. Fémesen csattog, táncol az acélsín felületén a megmunkálendő darab is, de ennek hangja az üllő mellett csak színtelen zörgés, semmi más. Pár perce hallgatom csak, de minden elmúló perccel egyre kíváncsibb leszek, mert a hozzám hasonló utcabeli gyerekek számára sohasem lehet közömbös, amibe Béluka egyszer belefog. Elindulok hát hozzá. A rozoga kisajtót alig bírom kinyitni, mert az a kapufélfával együtt kifelé dől, s össze kell szednem az erőmet, hogy megnyissam, de ebben az a jó, hogy bezáródni már egyedül is képes. A lépcsőn megállok, a fiú felé sandítok, mert először is azt kell felderítenem, miként fogadja közlekedésemet. Valami miatt úgy érzem, fontos nekem nagyon, hogy megtűrjön maga mellett. Béluka felegyenesedik guggoló helyzetéből, a felső ajkára ereszkedett sűrű taknyát kezelőjével elmácsolja, közben rám emeli tekintetét.

– Ha azér’ jöttél, hogy segítségemre legyél, hát nem bánom. Ezeket itt – s a szemével a lába előtt heverő konzervdobozokra tekint – mosd meg ebbe a viderbe, és törülgesd tisztára.

Boldog vagyok, talán még a szemeim is felragyognak, hogy feladatot kaptam, s míg leguggolok a maszatos, zsíros pléhdobozokhoz, nagyjából felmérem, hogy Béluka mit is mesterkedik. Hát, én azt látom, hogy a konzervás dobozokat ollóval már szétszedte, az összeadások peremeit levágta, s az így nyert hasznos alapanyagot az üllőn a kalapáccsal egyengeti. De másra is felfigyelek, mégpedig egy ütött-kopott kis játékautó szétszedett, és ugyancsak kivegyengetett elemeire. S míg mosogatom, és ronggyal törölgetem a sorokra várakozó konzervdobozokat, fél szemmel figyelem a munkát. Most derül ki, hogy a szétszedett gyári kisautó mintaként szolgál az újhoz, amelyikbe Béluka belefogott. Az eredeti modell alkatrészeit, akárcsak Nagymama a szabásmintákat, rászorítja a konzervdoboz fényes lemezére, egy jól kihegyezett szeggel körberajzolja, az ablakok, hézagok helyét hidegvágóval apránként kiszedi, majd megjelöli a később elvégzendő hajlítások vonalát. Az így kapott alakzatot ollóval kivágja, gondosan ügyelve azokra a kis fülekre, melyek által az elemek

majd összekapcsolódnak. A kabin és az autó orra, azaz motorháza egyaránt két részből áll. A rakodóteret, vagyis a ládát viszonylag egyszerűbb előkészíteni, azonban a váz megalkotása sokkal nehezebb. Ennek részei Béluka vinkliszerűen merevvé hajtogatott bádogcsíkokból készíti, s majd késődélutánra kiderül, hogy ezeket még össze is kell szegecselni. Ha elkészült a létraszerű váz, ebbe illeszkedik majd a két kerékpárküllőből fűrészelt tengely, felkerül rá az orrész, a kabin és a láda, s úgy tűnik, már mindjárt készen van a kisautó, csak a kerekei hiányzanak. De el van már ez is tervezve, mégpedig a kimustrált lábbelik gumitalpából, s elkészített már erre a célra egy szerszámot is. Ez nem más, mint egy arasznyi, élesre köszörült végű, egycolos vascső. Ezt a kopott gumitalpra helyezi, amelyet előzőleg egy felállított rönkszakaszra fektetett, majd egyetlen kalapácsütéssel kivágja az első szabályos köralakot, utána pedig a többi, amíg az anyag adja. De ezek a kerekek még nincsenek készen, a futófelületeknek valójában fogazottnak kell lenniük, s ezt az aprómunkát egy borotvapengével végzi el utólag.

A kisautó elkészült, s csak a festés hiányzik róla, hogy megszólalásig olyan legyen, mintha a játékgárban készült volna. Azonban a Béla-féle modellek, mert a későbbiekben igen sok változatban jelennek meg a vásártéri gyerekeknél, továbbra is festetlenek maradnak.

A tél elején a község összes szemétkerakójáról eltűnnek a fényes konzervdobozok, de a legnagyobb kincsesbánya mégiscsak a katonakonyha közelében található. Innen három, de akár öt literes paradicsomos vagy marmaládés dobozokat is hazahord az Erzsi néni unokája, s mi, már ötenhatan vagyunk körülötte, örömmel segítünk neki, amiben csak tudunk. De a könnyen vágható, alakítható bádogon kívül más alapanyagok is halmozódnak: a suszteráj egyre bőszesebben termelt hulladékaiból a kerekek gyártásához rendel az isten kiváló minőségű gumit, így nem kell már a rongyos és mocskos lábbelik kopott, szakadt gumitalpával bajlódni. Tavaszig sokat tökéletesednek és finomodnak a szerszámok, de egyre minőségesebbek és változatosabbak lesznek a teherhordó járművek kis modelljei is. A fülkébe kormánykerék és ülés kerül, ajtaja immár nyitható, az orrész elejére ütközőt szerel Béla, az ütköző fölött pedig, ahogy dukál, a fényszórókat imitáló félgömbök helyezkednek el. Készítőjük arra is odafigyel, hogy a modellek hasonlítsanak a valóságban is látható ZISZ*-ekre, és már csak a háborús filmekből ismert amerikai gyártású studebakerekre.

* ZISZ – betűszó (Závod Imenyi Sztáliná – a Sztálin nevét viselő gépkocsigyár terméke)

Március elejére egy tűzoltó jármű modelljével rukkolt elő Béla. Igaz, nem festette pirosra ezt sem, de a létrája, amely nagyon aprólékos munkával készült, elforgatható és duplájára hosszabbítható. Ezt már nem minta után készítette. Volt ugyan nekem is egy kis lendkerekes, Magyarországról került tűzoltóautóm, de ehhez nem szolgált mozgatható létra, ezt Béla teljesen önállóan fejlesztette. De ez mind semmi: hamarosan olyan kotrógépet is szerkeszt, amelynek irányító fülkéje elfordítható, csuklós karokon elhelyezett kanala pedig egymásba kapcsolódó, drótból készült áttételek segítségével működtethető. Szabályosan bele lehet meríteni a homokba, egy másik kis fogantyúval fel lehet emelni, a kívánt irányba mozgatni, egy harmadikkal pedig a kanál alját megnyitva ki lehet üríteni. Lánctalpas traktort is készít, ezt is csak saját elképzelése szerint, mert ehhez hasonló gyári modellt sem láthatott akkoriban. Emlékszem, a hernyótalp apró elemeinek sorozatos kiszabásához, merthogy azoknak teljesen egyformáknak kellett lenniük, valamelyik ismerős lakatossal késacélból szabásmintát készített, s a láncszemek kapcsolódási módját is maga dolgozta ki. Igaz, ebből csak egyetlen mintapéldányt fabrikált, ugyanis a lánctalpak nem lettek eléggé sikeresek. Az volt a hibájuk, hogy görgetés közben folyton lesodródtak a vezérlő kerékről, de ezen kívül minden más szerkezet, minden egyes kisautó kifogástalanul működött.

Amint a márciusi szelek felszárították a sarat, a járművekre zsinogeket kötöttünk, és az utcára vonultunk, hogy a valós terepen is megjárassuk őket. Nem volt járókelő, aki meg ne állott volna egy-két elismerő szóra. Béla tehetségének, ügyes kezének híre hamarosan szárnyra kelt. Egy nap beállított hozzám az iskolaigazgató, hogy személyesen győződjön meg a szóbeszéd mögött rejlő valóságról. Nem voltam jelen, de mesélték, hogy csak állt és bámult a sok kis mestermű láttán, mert erre a gazdag kínálatra egyáltalán nem számított. Aztán kiválasztott a készletből egy nagyszerűen kivitelezett autót, s azt elvitte magával. Szőlősrre fogják küldeni – mondta – kiállításra. Így esett, hogy az örökösen szidott, szégyentáblán szereplő iskolakerülő kamasz egyszerre az iskola büszkesége lett. De Bélát ez cseppet sem hatotta meg. Ennél ő sokkal többre tartotta, hogy a vásártéri gyerekek egytől egyig versengnek a barátságáért, szinte lesik minden szavát, boldogok, ha csapatának tagjai lehetnek. Mert ez már kész csapat volt.

A Vásártéren többek között egy olyan szokás is járta, hogy a szülő, ha látni kívánja csemetéjét, kiáll a ház elé, és kétszer-háromszor, hangosan és jól elnyújtva kiabálni kezdi a gyerek nevét. Erre illetet válaszolni, és ilyekezni hazafelé,

amilyen gyorsan csak lehet, mert könnyen megeshetett, hogy a szülői figyelem alól meglépő gyereket már bot vagy a nadrágszjív várta odahaza. Talán éppen ezért Béla nem név szerint hívta a fiúkat, akik reggeltől sötétedésig amúgy is kint tanyáztak a szabadban. A hívás egy sajátos hangjel volt, ami az akkoriban vetített és közkedvelt Tarzan-filmek tanúsága szerint nagyszerűen bevált, a jel azonban nem a jól ismert o-ááááá-o-ááááá-o-ááááá, hanem egy sokkalta eredetibb kiáltás, valahogy így: Ipááá-lipááá-líííííííííí! Értelme ennek sem volt semmilyen, és nem is törődünk vele, mert kit érdekelt? Nagyon hamar elfogadtuk, s ha bárhol meghallottuk, gyülekeztünk a Béláék udvarán. Ám Erzszi néninek nem mindig volt hozzánk megfelelő kedve, s ilyenkor képes volt csupán a szemével letakarítani a portáról mindenkit. Ebben az esetben a kisajtó előtt várakoztunk, Béla első szavára átvettük a gondjainkra bízott kisautókat, felsorakoztunk, s a megadott jelre megindulunk a város felé a jó sima, aszfaltos járdára. Ott szaporább ütemre váltva, szörnyűséges zörgéssel és az Ipááá-lipááá-líííííííííí! szinte végtelenített üvöltözésével vonultunk végig a főutcán egészen a Roykó-féle patikáig, csak aztán fordultunk vissza. Egy ilyen szombat délutáni kaland után családunk valamelyik jóakarója, de leginkább azt hiszem, Magda néném elmondta anyámnak, hogy ott látott engem is a Béluka bandájában.

Amikor alkonyattájt mit sem sejtve hazaértem, épp Irmí volt nálunk, anyám szőlősi barátánője, de az én szülémet szándékában ez csöppet sem fogta vissza, már első dühében nekem esett:

– Hát ezért kűdlek én nagyanyádnál, hát ezt tanulod ott, hogy egyfolytában csak a szégyent hozod a fejemre? – és ütött. Nem oldalról kaptam a pofonokat, az nem is lett volna annyira megalázó. Legyezőszerűen széttárt ujjakkal, egyenesen a szemem közé csapott, hogy minden egyes ujja hegyét külön megéreztem.

– Hát mi keresnivalód vót neked a városon, beszélj! De én nem beszélek, mert honnan kellett volna tudnom, hogy az anyám felfogása szerint égbekiáltó bűn, amit a többi gyerek társaságában tettem? Érthetetlenek nagyon a felnőttek – gondoltam, s fogaimat összeszorítottam, a belsőm pedig valóságosan reszketett. S ez a reakció őt lepte meg a leginkább, mert nem erre számított, és tehetetlenségében helyettem is elsírta magát:

– Hogy a fene ette vóna meg az anyádat! – fordította haragját máris maga ellen, és egy hirtelen elhatározással kilépett a házból. Irmí magához intett, s kezét fejemre téve csak ennyit mondott:

– Te aztán vagány fiúcska vagy, hallod-e? De igazad van, a férfiember sohase sírjon.

* * *

Az idő harmadik napja kesereg, s ebbe a nagy kedvetlenségbe beleszűrült az ég is. A tyúkok a féleresz alá húzódva gubbasztnak, kakasunk, a szemétdomb nagyhangú vitéze oldalra húzódva bámul maga elé, büszke farktollai elázva, szájalmasan kókadoznak.

– Elállhatna legalább vagy két napra – méltatlankodik Nagyapa –, hogy azt a kis málét megkapáljam, mer’ má’ lassan ki se látszik a gyombul.

– Azt ugyan hiába várod, sógor – veszi át a szót Boriska néni –, mer’ Médárdkor nem is csak esett, hanem szabályosan szakadt, hát csak várj türelemmel még vagy negyven napot.

– Jól is néznénk ki, ha az a babona mind igaz lenne! Úgy lesz minden, ahogy a Fennvaló jónak látja – rakta helyre Nagyapa okoskodó sógorasszonyát.

És neki lett igaz. Hamarosán kisebb szél támadt, s miután erőre kapott, kimozdította helyükről a hosszabb távra berendezkedett felhőket, hajtotta, terelte őket maga előtt, mint pásztorkutya az engedetlen nyáját. Helyenként már kéklert az ég, e tisztásokon megmutatta magát a nap, s az emberek arcára visszaköltözött a derű. Szabadulnék már én is az eső által rám szabott fogságból, de egyelőre még nem tudom, merre induljak, mihez kezdjek.

De itt a segítség. Az utcáról a Béla hangját hallani, épp most trombitálja össze a csapatot. Ipááá-lipááá-lííííííííí! – száll a hívó hang, s akihez csak eljut, ott hagyja máris a szoba-konyhás házak álmosító légterét, igyekszik az utcára, ahol bizonyára készülődik valami. Még nem tudható, hogy mi, de biztosra vehető, hogy azt vétek lenne kihagyni. Így gondolták ezt az utcabeli fiúk is, akik már a teret átszelő, az esztendő nagyobb részében száraz árok mentén sorakoznak, s érdeklődéssel nézik a zsidó temető felől bőséggel érkező vizet. A település külső, magasabban fekvő határreszeiről származó esővíz ez alkalommal is megtalálta a hajdani folyómedret, s igyekszik az országút kőhídja alatti menedékúton a Tisza töltésébe épített áteresz felé.

No, csak ne igyekezzék oly nagyon, mert mi most megállítjuk egy időre! Bélának csak utasításokat kell adnia, s már érkezik az ásó, a kapa.

– Szi-gyu, ri-egy kacs, zzál-ho gye sót-á! – rikkantja el magát Béla, s Gyuszi már lohol az ásóért, mert jól érti ezt a Béluka által a csapat belső használatára kidolgozott nyelvet. Megértem én is, szinte azonnal, hisz csak az ötletet, a szótagok felcserélésének a technikáját kell elkapni, mert nagyjából így működik, de beszélni még nem tudom, ahhoz többet kellene gyakorolni. Ha viszont azt hallom, hogy Ci-la, odafigyelek, mert engem szólítanak, s igyekszem e nyelven válaszolni. La-bé, Kó-jan! – fordulok Bélá-

hoz, Jankóhoz, s aztán erőlködve, botladozva, de kiizzadom számból a további közlendőt is.

– Vet-kö, vet-kö! – érzekik a következő utasítás, s már gyűjtjük és hordunk minden fellelhető és mozdítható követ vagy téglatörmelékét a Béla keze alá.

Fél óra elteltével már kisebb-nagyobb terméskövek és téglák jelzik a gát vonalát. Köztük, fölöttük még vígan átrohan a víz, de az alap már készen áll, most már mindenki látja, hová kell a föld, a kavics, a homok. És nincs fennakadás, szaporán érkezik az anyag, épül a gát, s a még könnyen átugorható patak folyása lassulni kezd, majd megáll. Rendben is lenne, ha több víz nem érkezne, de nem így van, jön az utánpótlás, és pár perc elteltével a patak szélesedik, oldalról kerül meg az útjában álló akadályt, s halad mégis célja felé. Világos, hogy a gátra magasztás kell, hadd jöjjön hát egy újabb réteg föld, homok és kavics, majd az egésznek a tetejére egy sor gyeptégla. Jankó ásóval vágja körül majdnem szabályos négyzet alakban a sűrű gypet, majd a szerszámmal alányúlva felszakítja, s már vihető is a gát tetejére. Hamarosan jó fél méteres, gypes ösvény vezet át a patak vizén, s a cipőgyári délelőtti műszakból hazatérő emberek már kényelmesen sétálhatnak át rajta. Némelyek dicsérik igyekezetünket, ám aki a zsidó temető felől igyekszik a város irányába, már a Németiné kerítése alatti gyalogösvényen is lábujjhegyen kénytelen járni, mert a folyásában visszafogott víz egészen odáig áradt. Majd újabb járókelők érkeznek, s az egyre emelkedő víz láttán visszahőkölnek. Egy párnákkal, dunnákkal felbatyuzott asszony, Jankó szerint Nina, amikor alaposabban körülnéz, hogy szárazabb ösvényt keressen, felfedezi csöppet sem áldásos ténykedésünket, és hirtelen gerjedt dühében kifakad:

– Hogy a tetű egye le a nyakatokat, бүдös kölykök, hát nektek nincs jobb dógotok? Hát erre nevel apátok, hogy a szegénybűl csűfságot űzzetek?

Erre odaér Dandi a szekerével, valamit mond az asszonymnak, aki előbb tollas batyuját helyezi a szekérdérékba, majd maga is felkapaszkodik a saroglyára. A fogatos aztán ránt egyet a gyeplőn, és felénk fordítja a rudat. Szinte megszeppenni sincs időnk, közvetlenül az orrunk előtt hőkölteti vissza lovait, s már ugrik le az ülésről, forgatja fejünk felett a szűjostort, és csűnyán káromkodik. Szétrebbenűnk, és tisztos távolságból szemléljűk, térdig érő gumicsizmáiban hogyan gázol a mederbe, s miként semmisíti meg fáradtságos munkánk eredményét. Elsőként a legnagyobb követ rugdossa ki helyéről, s a víz a keletkezett nyíláson lábszárnyis erőš sugárban szűkik tova. További beavatkozásra már nincs is szűkség. A jó fél méteres szintkülönbség ereje megmozdítja a gyeptéglákat, s a víz maga bontja, forgatja alá

a gát alkotóelemeit. De valahogy nem bánkódik köztünk senki, mert a méltósággal tovarohanó víz látványa maga is élvezet. Igaz, nem tart soká. Szét is széled a csapat, én pedig elindulok a templom alatti tó felé.

Ott négy-öt gyerek is szorgoskodik a víz mellett. Papírhajókat és vékony deszkadarabból hegyes orrúra fűrészelt, papírvtorlával felszerelt csónakokat úsztatnak a vízen. Vitya, a Sura fia azonban egy egészen különleges kis hajóval ámtíja a társaságot, melynek csak évek múlva értem meg működési elvét. A mindössze tenyérynyi, könnyű kis bádogteknő közepe táján egy lapos, talán két milliméter belmagasságú tartály található, s abból két kis cső halad a csónakfar irányába. Az egyiknek a vége enyhén meghajlítva merül a vízbe, a másik, akár a kipufogócső, a vízfelület fölött végződik. A tartály alatt gyertyacsonk tapad a fenékhez, amelyet ha meggyújtanak, felhevíti a tartályt, amely beszipantja a vizet, a felhevült víz pedig gőzzé alakulva a másik csövön távozik, miközben előre mozdítja, löki a hajót. Az elengedett kis csónak irányváltoztatás nélkül, szép, egyenletes pöfögéssel szeli át a nem is oly kicsi kacsauzatot.

Hirtelen elfog a vágy egy ilyen kis hajó iránt, s futva teszem meg az utat hazáig. Apám a műszakból hazaérve már megebédelt, s most a sezlonon hever, talán el is szunnyadt kissé, de én felébredtem.

– Nekem is kell olyan kis hajó – mondogatom makacsul –, amilyen Vityának van. Én is olyat akarok.

– Jó, majd lesz neked is – dünnyögi apám, s befordul a fal felé.

Én azonban nem hagyom annyiban.

– Kis hajót akarok, nekem is kell egy olyan! Apu, tessék nekem is venni!

– Hagyjál pihenni, fáradt vagyok.

Apám közömbösségét látva igen elkeseredtem, már-már úgy éreztem, vége a világnak, s talán bele is pusztulok, ha nem kapom meg azt a kis gőzöst. Hiszen én eddig még soha semmit sem kértem, ez az első eset, hogy nagyon vágytam valamire. Mellkasom fájni, felsőm rázkódni kezdett, és előtört belőlem a hangos sírás. Apám felugrott a heverőről, felkapta köpenyét, kalapját, és felzaklatott ábrázattal elrohant. Eltelt egy óra, kettő, talán három is, amikor megérkezett. Durva csomagolópapírba göngyölt kis csomagot adott a kezembe, amit én elégetten és kíváncsian kezdtem bontogatni. Egy piros és kék színű kis kaucsuk hajócska került elő a csomagból, amely külalakra szebb volt a Vityáénál, de hogy mire képes a vízen, az mindjárt kiderül. Rohantam az árokpartra, hogy kipróbáljam, s az sem zavart, hogy üres volt már az utca, így a fiúk nem láthatják. A víz is meg-

csendesedett, csak a patak közepe táján volt észlelhető némi áramlás, de annak sem volt már akkora ereje, hogy magával ragadja az én kis hajómat. Leguggoltam, óvatosan vízre helyeztem. Fordult jobbra, aztán balra, majd bizonytalanul imbolyogva, farral elindult egyre beljebb. Hanem a kis hajótest hézagosa ragasztásainál beszivárgó víz oldalra billentette, s mire elérte a sodrást, egy kiálló kőnek ütközve oldalra bukott és elmerült. Utána léptem, kiráztam belőle a vizet, s lógó orral kullogtam haza.

Nagyanyám még most is a gép előtt görnyed, az ágy szélén és a hokedlin asszonyok ülnek. Apám a szobába húzódva a rádiót hallgatja, számomra meg ott a tűzhely előtt a sámli. Megnyergelem hát, és lesem a szót. Egyszer csak megcsikordul a kisajtó. Eltelik talán fél perc is, de a konyhajtón nem jelentkezik senki.

– Eridj csak, Lacika, nézd meg, ki jött! – utasít Nagymama.

Szedem máris lábaimat, loholok, de a kútnál már látom, hogy Vomnadcat csoszog befelé, az öreg koldus. Félreállok az útból, ő bólint, s elindul a gang felé. A konyhaküszöb előtt megáll, leveszi sapkáját, s fejét meghajtva keresztet vet, majd elkezd számunkra érthetetlen mondókáját. Ebből származik neve is, azazhogy jobb ötlet híján mi neveztük el Vomnadcatnak, mert ruszin nyelvű könyörgéséből csak valami hasonló hangzású szót vagy mondattöredéket véltünk hallani. Nagymama feláll, a kredenc belsejéből előveszi a konyharuhába göngyölt kenyeret, leszél egy teljes karéjt, s felém nyújtja, hogy továbbadva tanuljam és szokjam az irgalmasságot. A koldus meghajolva fogadja az alamizsnát, s közben megszemlélhetem kopasz fején a vetőkrumpli nagyságú dudort, amelynek eredetéről az utcabeli fiúkkal épp eleget fantáziáltunk már. Az öreg hálálkodik, kissé imbolyogva megfordul, s már csak botjának kocogását halljuk a kavicsal megszórt udvaron. Megszólal ekkor Badalovicsné:

– Margit, minek ad ennek a vén huculnak? Úgyis csak odadobálja a kutyáknak. Láttam má' nem eccer...

Nagymama szemrehányó pillantást vet rá, s csak ennyit válaszol:

– Ugyan már, Ilon, emberek vagyunk.

Most nem nagyon értem Nagymamát. Hát mik lennénk, ha nem emberek? Ha pedig így van, miért kell ezt külön is hangsúlyozni? Vagy Ilon néni szerint a hucul nem ember? S amint így keresgélem magamban az igazságot, eszembe jut egy nem is oly régen anyukámtól hallott mese. Ebben a legkisebb királyfi a kis egérrel is megosztotta vacsoráját, pedig az egér nem is ember. Igen, megvan. A jó ember az állatot sem hagyhatja éhezni, hát akkor a másik embert, még ha hucul is, hogyan hagyhatná? Milyen jó,

hogy erre magamtól jöttem rá! Talán még az arcom is kipirult ettől az örömtől. Vagy csak én érzem így? Mindegy. Szaladok máris Vomnadcat után, megnézem, hogy a szomszédok embernek nézik-e?

Az öreg épp most jön lefelé az Erzsi néni portájáról sapkájában öt-hat szem illatos muskotály szilvával. Ó, az nagyon finom, volt már hozzá szerencsém. Rögtön a korai cseresznye után érik, és környékünkön csak az Erzsi néni kertjében terem. A koldus észreveszi, hogy bámulom, s hogy meg ne kívánjam, sapkáját biztatva nyújtja felém. Nem merek hozzá nyúl- ni, félénken nemet intek. Erre fejét ingatja az öreg, dörög valamit, s indul tovább a dolgára. A Rozmán Gyuláék udvarán dühös kutyaugatás fogadja, így meg sem próbál oda bemenni, de a Mariska néniék kisajtója örökösen tárva, onnan senkit sem engednek el üres kézzel. Néhány percig kell csak szemmel tartanom a bejáratot, s már jön le a lépcsőn elégedetten, miközben valami finom pogácsát majszol. Örömmel látom elégedettségét, s magam is elégedett vagyok. Mi, a Vásártér lakói jó emberek vagyunk.

De én vajon nevezhetem-e magamat jó embernek? Miféle gyerek az, aki az apját megérdemelt pihenéséből felveri? Órákig oda járt azért a nyam- vadt kis hajóért, amely, mint nemsokára kiderült, semmire sem jó. Megér- demelnék egy kiadós térdepeltetést, és egy szavam se lehetne ellene.

